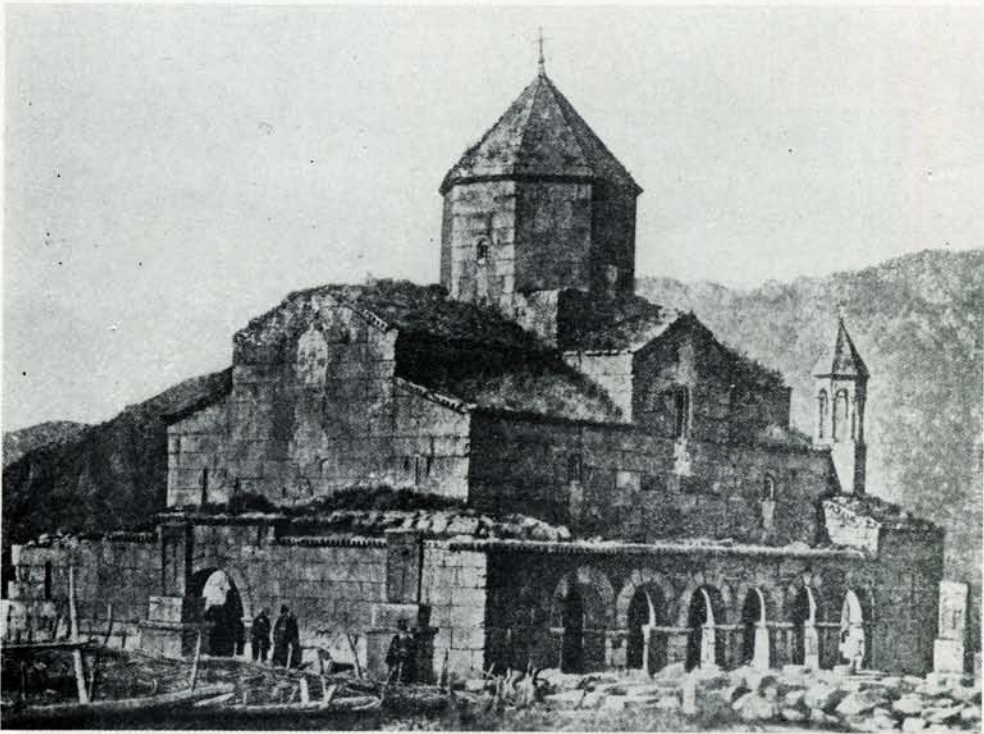

Արեւելեան պատին կայ եւ մեծատառ արձանագրութեան մի մնացորդ, որ իբրև գօտի ձգուած էր հարաւային եւ արեւելեան պատին, նման երեսոյթ եզրարդի մեծ բազիլիկայի հարաւային եւ Նախճատանի բազիլիկ եկեղեցու հիւսիսային պատերին:

Այս բոլոր զիտողութիւնները վերայ հիմնուած, կարծում ենք Օձունի տաճարի եւ Յուշարձանի ժամանակը պէտք է նշանակել եւ գարի վերջերը կամ Զ.-ի սկիզբը:

Պողոտանքի, որի ժամանակը որոշեցինք արդէն: Մնում է մի կարևոր խնդիր եւս պարզել, նորա տեղը մեր ճարտարապետութեան պատմութեան մէջ որոշելու համար, նորա գմբեթաօրման խնդիրը:

Առաջին անգամ այս կարևոր հարցի վերայ ուշադրութիւն է դարձրել Թորամանեանը իւր Տիկորին նուիրուած աշխատութեան մէջ, հետագոյն գմբեթը համարելով Տիկորինը, բայց ոչ ժամանակակից բուն շէնքին, այլ

Պատկ. 27

Ը.

Նախընթաց գլխի մէջ տեսանք, թէ Օձունը իւր շատ նշաններով երեւում է որպէս միջին օդակ մի կողմից բազիլիկաների եւ յատկապէս եռանաւ բազիլիկաների, միւս կողմից Գայանէի ու Մրենի տիպի եկեղեցիների մէջ: Առաջիններին նմանում է իւր նիւթով, քանդակներով եւ որմաշեցների վերայ հաստատուած սրահներով եւ երկարածիւղ ուղղութեամբ, երկրորդներին երկարած գոլութեան հետ պիլոնների վրայ հաստատուած կամարներով եւ ներսի յատակագծով: Բայց որոշ չափով ազերս է ցոյց տալիս եւ

յետոյ աւելացրած: Ըստ Թորամանեանի եր. 60. Ե. դարում Հայերը, թէ եւ ունէին գմբեթ շինելու ճաշակը, «սակայն գմբեթ շինելուն կերպը չը գիտնալով, կը շինեն եզեր վայտէ գմբեթներ»: Տիկորի տաճարը մեր եկեղեցական ամենահին շէնքերից մէկն է, բազիլիքների առանձնապատուկ երեսոյթներով եւ ասորական արձանագրութեամբ, Ե. դարում շինուած Սահակ Կամսարականի կողմից: Կամսարականներն առ հասարակ շատ նշանաւոր են հանդիսացած այս տաճարից գատ, Թալինի եւ ուրիշ վայրերի նշանաւոր եկեղեցիներով եւ արուեստի այլ մնացորդներով: